

A komlói Tóra kétnyelvű kiadása

Érdekes könyvet tartok a kezemben, amely mindkét oldaláról olvasható. A tótkomlói születésű író, Benedek István Gábor kötetének kétnyelvű kiadását.

„A komlói Tóra” novellái a település kevéssé ismert világába vezetnek bennünket, ahol az elmúlt évszázadokban nem volt sem erény, sem bűn, ha valaki a szlovák, a zsidó, a magyar vagy a cigány nemzetiséghez tartozott. Egy dolog számított: az emberség. Nem véletlen, hogy Tótkomlós szülőttei olyannyira szorgalmazták a novelláskötet szlovák nyelvű megjelenését. Végül a Tótkomlósról származó Benyo Pál ötletétől vezérelve – a könyv első megjelenésétől eltelt tíz év után – elkészülhetett a könyv kétnyelvű kiadása. (A könyvben egy tanulmány is olvasható „A tótkomlói zsidók” címmel. Ezt ifj. Balogh István írta.)

Budapesten, a Szlovák Kultúra termeiben két komlói születésű író: Závada Pál és a maga a szerző, Benedek István Gábor mutatta be a kiadványt.

A kötetet – az első elbeszélést, a „Zsidó történet”-et kivéve, amelyet még 1998-ban Karol Wlachovský fordított le – Lubomíra Fallerová ültette át szlovákra.

– Érdekes és nagyon kellemes munka volt! – emlékezik vissza Fallerová – A könyv magával ragadott. Mind egyik történet nagyon eredeti, és számomra eddig ismeretlen világba vezettek. Nem is tekintetem munkának, csak ültem és készítettem a fordítást. Nagy örömmel tettem. A mai napig hálás vagyok Benyo Pál barátomnak, mert Palin keresztül ismertem meg Benedek István Gábort és írói, gondolati világát.

* * *

Tótkomlói fiatalokat is megkérdeztünk a könyv kapcsán. Agáta Bartošová már jó pár filmet látott a témáról.

– Ilyen volt az „Üzlet a korzón” című is. Ezekben a filmekben láttam, hogyan éltek a zsidók Szlovákiában, milyen viszonyok közt. Szerintem a háború alatt az emberek többsége segített a zsidóknak, csak a „nagy fejsék” voltak ellenük.

– Tótkomlósra – a temetőn kívül – találni még valami nyomat az egykori zsidó közösségnek?

– Sajnos nem sokat tudok erről. Iskolába jártam csak Tótkomlósra, nem ott lakunk.

– Olvastad már A komlói Tórárt?

– Még nem, ám remélem, most jött el az alkalom.

– A könyvben és Benedek István Gábor más műveiben is a századfordulón és a múlt században élt tótkomlósok egymás iránti szeretetéről, toleranciájáról ír. Két kisebbség együttéléséről. A te diáktársaid, a te korosztályod hogyan fogadja azt, aki valamiért idegen, más kultúrából származik?

– Sajnos sok ember elítéli a kisebbségeket. Sokan vannak, akik a nagyhatalmat, mint Anglia vagy Franciaország, dicsérik és elfogadják, ám a románokat, romákat vagy a szlovákokat – ezt a saját bőrömen is tapasztalom – lenézik. A mi osztályunkban mindenki kisebbségből származik, szlovák családokból, ezért nálunk nincsenek

ilyen problémák. Én mindenkihez az emberségét nézem. Neki is két lába van és nekem is...

* * *

Edita Šutová tótkomlói születésű. Mit tudsz – kérdeztük meg – az ottani zsidó kultúráról?

– Sajnos nem sokat tudok. Éppen azért vagyok itt, hogy bővítsen ismereteimet.

– Mit gondolsz az emberek, kultúrák toleranciájáról, különböző népek együttéléséről? Tótkomlósra egykor a zsidók, szlovákok és magyarok nagyon jó példái voltak ennek. Nálatok a családban, osztályban hogy van ez, elfogadjátok a másik kisebbséget?

– Nagyon fontos, hogy minden kisebbség elfogadja a másikat.

– Előfordult-e már veled, hogy valaki lenézett a kisebbségi származásod miatt?

– Nem, még nem volt példa rá. Az osztályunkban is vannak szlovákok, magyarok vegyesen és mégis egy nagyon jó kis közösség.

– Ha találkozol egy idegennel, mi az, ami először érdekelni kezd?

– Hát az, hogy honnan jött, milyen a kultúrája, talán ez az első.

– Volt-e már idegen, esetleg külföldi a barátaid közt?

– Igen, Békéscsabán, és nagyon jó barátnők vagyunk.

– Honnan származik a barátnőd?

– Hát ő Afrikából...

– Afrikai?

– Igen.

– Mit jelentettek neked a kötet történetei, mit tanultál meg belőlük?

– Meglepő, csodálatos történetek a kor politikai és társadalmi háttere ellenére is.

Ondrej Nagy színművészként közelebb áll az irodalomhoz. Az ő értékítélete is kedvező a könyvről.

– Amit az író a XX. században megélt, azok gyönyörű emberi történetek. Szerelemről, reményről szólnak, mindarról, ami az emberben munkál.

– A történetekből sok mindent megismerhetünk az alföldi zsidóság és szlovákság „kulisszatitkaiból” is. Sokszor lépsz fel szlovák rendezvényeinken. Közelebb kerültél-e a szlovákságunkhoz ennek a könyvnek köszönhetően?

– Természetesen. Számomra ez a fajta élet nem ismeretlen. Szlovákiai magyar vagyok és a kétnyelvűséget, két kultúrához tartozást nagyon szeretem. Szerintem a két nép műveltsége csak gazdagítja egymást. A könyvben szereplő három kultúra együttélése pedig egyenesen varázslatos!

Zsidó történet (részlet a könyvből)

„Ami engem illet, az unokát, aki csak 37 év múlva érkeztem meg az addigra azért jócskán megváltozott életbe, senki sem gátolhat meg, hogy ezt az 1900-as esztendőt ne tekintsem szent évnek. Mert Braun Sámuel ekkor döntött úgy, hogy ott marad Tótkomlóson. Mi kötötte végül ehhez az alföldi faluhoz éppen őt, aki Szerednyéről a Kárpátok bércét látta, aki már kétszer is (és majd

olvasni fogjuk: még kétszer) áthajózta az Atlanti-óceánt, aki eljutott a Csendes-óceán partjaihoz, és alighanem egy tényleg tiszta amerikai tó partjáról nézte a vízben tükröződő Sierra Nevada csúcsait? Nem tudom. Bevallom: nagyapámnál nincs titokzatosabb ember számomra. Hogy nagyapa, ekkor másodszor, mit csinált Amerikában? Jól tessék figyelni! Miután három év múlva visszajött – s meglévő négy gyermeke mellé még négy született: Etelka, Ottó, Jenő, Dezső –, haláláig, azaz 1933-ig egyiküknek, senkinek sem mesélte el Amerikát. Ráadásul tucatnyi rokonunkkal nagyszerű viszonyban volt. Ők nyilván kérdezték is, de gyanítom: pontosan kiszámított tréfával, üres általánosságokkal üttötte el a feleletet. A barátaitól sem került vissza a családhoz egyetlen hasznosítható adat. Mindenesetre Amerikából havonta küldött Hannikának 5-10, olykor 20 dollárt. Ez akkor igen jó pénz volt. Hannika ártézi kutat furatott a ház udvarán, amit csak a jobb módú családok engedhettek meg maguknak Tótkomlóson. Ez a kút egyébként mind a mai napig megvan, jóllehet a régi ház helyén élő unokatestvérem már újat épített.”

* * *

Remélem, ezek a történetek is elvarázsolják és cselekvésre készítetik a filmeseket csakúgy, mint öt évvel ezelőtt, a másik komlói születésű írónk, Závada Pál „Jadviga párnája” című regénye esetén. Bevallom, hogy az első kiadás óta magam is számtalanszor olvastam újra A komlói Tóra történeteit.

Antala Zsuzsanna

Lux Antal rajza